

चित्ता परत आला!

“सुमे, मी जेवढं सांगतु तेवढं कर. लई शानपना करू नगस.”

हातातले सरकारी पत्र वाचून दौलत बायकोवर ओरडला. स्वयंपाकघरातून फक्त भाकरी थापटण्याचा आवाज आला. “कळतंय का काय म्हनतुय ते?” दौलतने आवाज वाढवला.

“व्ह्यं ऐकलं! पण मी सरपंच हाय न्हव, मला समद्या गावाचं म्हननबी ऐकावं लागतं.”

“अन मग काय ती परदेशी जनावर पाळणार हायस व्ह्य!”

“तुझ्या या आगावपनामुळं इतक्या वर्षांची सत्ता आमच्या घरातन निघून ईरोधी पक्षाच्या घरात जाईल.”

जेवणाचं ताट घेऊन सुमित्रा नवऱ्यापुढे आली. ताट आणि पाण्याचा तांब्या खाली ठेवत म्हणाली, “आव, आपनच ती मानस न्हव का जि जंगलात राहतू, त्याला जपतो, यावडच काय तर त्याची पूजाबी करतो. त्यासाठी हे सगळ जपावं का नाय?”

बसलेला दौलत उठला, आणखी तापला.

“ती तर मलाबी ठाव हाय पन, बहात्तरला असंच गोड बोलून आमच्याकडन जमिनी हडपल्या. वाघ वाचवू, वाघ देव हाय, वाघ देवीचा वाहन हाय, अस सांगून आमाला रानातन भाहीर हाकललं. अन आता त्याच आमच्या रानात परत जायचं म्हनलं तर त्यांना ईचारायचं म्हन, परवानगी घ्याची म्हन.

आता हि नवं खूळ - चित्ता आनायचा म्हन, चित्ता.”

“आवं तवा आपलं आबाच सरपंच हुतना, त्यांनी जंगलातल्या जमिनीच्या बदल्यात जमिनी, घराच्या बदल्यात घरं मिळवून दिली. समद्यांची संसारं निटनीटकी हुईपतूर सरकारबरोबर पत्रव्यवहार केला, कोर्टात पन गेलं. तरीबी आज सरपंच मीच हाय न्हवं? सत्ता आपल्याच घरात हाय न्हवं?” सुमित्राने समजावत विचारले.

“अन ह्येच्यामुळे तू फुडल्या निवडणुकीत पडली तर? पुना आबा येणार हाय का निस्तरायला? कोर्टात जायला? गावात लोकांना काम-धंदे नाहिती आनी हे चाललेत परदेशी जनावर जगवायला.” दौलत उत्तरला आणि पुढे म्हणाला.

“रातीला तीच जनावर गवत शेळ्या पळवित्यात, गाय

गुराला खात्यात तवा कुठलं खात बघायला येणार? लोक आपल्या घरी येतील अन दोघालाबी जोड्यान हानतील. हायती तेवढीच रानटी प्राणी लई झालीत.”

दौलत रागाच्याभरात ते पत्र सुमित्राकडे फेकून निघून गेला.

“आव, आव दोन घास जेवा तरी!”

सुमित्रा खाली पडलेल्या पत्राकडे, जेवणाच्या ताटाकडे आणि दरवाज्याकडे पाहात हताश झाली आणि तिने दीर्घ श्वास घेतला.

दुसऱ्या दिवशी ग्रामसभेत सर्वांचं म्हणन ऐकून, चर्चा करून सल्ला मसलत करून सुमित्रा ग्रामपंचायतीच्या वतीने भूमिका मांडते.

“सन्माननीय वनाधिकारी, पोलीस पाटील, खासगी संस्थेकडून आलेले अभ्यासक मंडळी, पंचायत सदस्य आणि माझ्या ग्रामस्त बंधू भगिनींनो आपल्या गावाला सरकारकडून आवाहन देण्यात आलंय. आपण सगळ्यांनी मिळून पुन्हा एकदा आपल्या देशात परदेशातून आणणाऱ्या चित्यांना आपला पाठिंबा, सहकार्य आणि जनजागृतीची गरज आहे. आपण आदिवासी लोक, या मायभूमीची लेकरं हाव. आपल्या कुनगावाला निसर्गाचं वरदान लाभलं हाय. देवराईचा वारस लाभलं हाय. आज पतूर आपण त्याला पूजत आलुया, जपत आलुया, त्यो देवबी आपल्याला सांभाळत आलाय. हितल्या गवताची एक एक काडी जपन आपलं काम हाय. अन् ते काम आपण आपल्या बापजाद्याच्या काळापासून करत आलू हावूत. आनिक बी करनार. तुमा सर्वांच्या देखत हे आवाहन आपण समद्यांनी स्वीकारलय अस पत्र मी अधिकाऱ्यांना देत हाय.”

गावकऱ्यांकडून टाळ्यांचा वर्षाव ऐकायला आला.

दौलत सभेतून उठून गेला. अधूनमधून दोन चार पुरुष आणि तीन पाच बायका पुटपुटत सभा सोडून निघून गेल्या.

पत्र देवून सुमित्राने आपलं बोलणं चालू ठेवलं.

“साहेब या पत्रात फकस्त आमची संमती न्हाय तर त्यात पाच अटी दिल्या हाईत.”

सभा पुन्हा शांत झाली.

वनाधिकारी पत्रातला मजकूर गांभीर्याने वाचू लागले. सुमित्राबाई बोलू लागल्या.

“**पहिली अट** : जंगली प्राण्यांकडून आमची पाळीव जनावर मारली गेली, तर मिळणाऱ्या भरपाईमधी वाढ मिळावी. अन एक आठवड्याच्या आत आम्हाला त्याचे पैसे मिळाले पाहिजे. **दुसरी अट** : चित्ते यायच्या आत गावातला जनावरांचा दवाखाना अन माणसांचा दवाखाना सुसज्ज झाला पाहिजे. कुठल्याबी जंगली प्राण्यांपासून माणसाला किंवा पाळीव जनावराला दुखापत झाली तर त्याला गावातच मोफत उपचार झाला पाहिजे. **तिसरी अट** : वन विभागाच्या कामासाठी निर्मान होणाऱ्या रोजगारात आमच्या कुनगावच्या पोरा पोरींना पर्ईला काम दिल पाहिजे. **चौथी अट** : पर्यटनाच्या यवसायात हितल्या स्थानिक लोकांना पर्ईला प्राधान्य दिवून, त्यांच्या प्रत्येक निरनयात ग्रामस्थांचा ईचार मदी ठिऊन घ्यावा. अन **पाचवी अट** : जंगल आनी जनावर जपण्याच्या कामात गावच्या लोकांना कसलाही तरास होनार नाही ह्याची पूर्ण जबाबदारी घ्यावी.

गावकरी बंधुभगिनीनो उद्याच्या काळात ह्या अटी मंजूर झाल्याच पाहिजे अशी आमची सरकारकड मागनी हाय.

आपल्या जंगलात चित्ते आल्यानं आपल्या कुनगावच नाव जगात मोठ हुईल. त्यातच आपल्या समद्यांची प्रगती हाय.

आपण समद्यांनी सरकारच्या पुढल्या उत्तराची वाट बघू या, संयम राखू या, एक मतानं, चित्यांच स्वागत करू या, निसर्ग वाचवू या, गाव वाढवू या! नमस्कार.”

सभा संपते.

एक आठवड्यानंतर...

“सुमित्राबाई...ओ सुमित्राबाई”...बायांनी मिळून हाक मारली. “दौलतराव हायती का घरात?” पुरुषांनी आवाज दिला. दौलत घाईघाईत बाहेर आला. “कोन हाय, काय झाले रं काय झालं?” “आवं आमीच हाय.” ग्रामपंचायत सदस्यांनी दौलतला हार घातला. पाठोपाठ सुमित्रापण व्हरांड्यात आली.

आश्चर्यचकित होऊन ती सगळ्या गर्दीकडे पाहू लागली. समोरच्या बाईनी तिच्या गळ्यात हार घातला आणि हातात नारळ दिला.

“सुमित्राबाई तुमच्या पत्रानं अनं खनखनीत भाषनानं हवाच केली म्हनाव. आपल्या समद्या अटी मंजूर झालेती. ह्यो बघा पत्र आलया.” दौलतने पत्र हातात घेतलं. “पुढल्या मंगळवारी नियोजन बैठक बोलवलीया. म्हंम्बईला जावा लागनार बाबा.” एक तरुण सदस्य म्हणाला. “आता आमच्याबी पोरांच्या हाताला कामं मिळतीली बघा.”

“मग न्हवं तर काय माझं दुकान वाढल कि आता, कसलं चांगलं. समद्यास्नी फायदा हुईल. लई बेस झालं.” दुसरी बाई म्हणाली. “या दौलतराव हापिसात बोलूच.” कार्यकर्ते म्हणाले. “चलारं चला आता.” अस म्हणून सगळी मंडळी निघून गेली. दौलतने ते पत्र वाचले. त्याने स्वतःच्या गळ्यातला हार काढून सुमित्राच्या गळ्यात घातला, तेवढ्यात सुमित्राने हार हातात घेत पदर सावरला. लाजत खालच्या आवाजात म्हणाली, “आवं, अस काय करतायसा!” “याची खरी मानकरी तूच हाय न्हवं. तुझ म्हनन बरोबर हाय. परदेशातून येणाऱ्या चित्यांमुळे आपल्या कुनगावचं नाव मोठ हुईल. त्यात आपला फायदा हुईल.”

हातातला नारळ आबांच्या फोटोसमोर ठेवत सुमित्रा म्हणाली, “अन आपली सत्ताबी विरोधी पक्षाच्या घरात जानार न्हाय.” दोघेही हसतात आणि आबांना नमस्कार करतात.

(प्रथम क्रमांकाची कथा)

राघवेंद्र श्रीकृष्ण वंजारी

घरचा पत्ता - ७१, थोबडे वस्ती,

देगाव रोड, सोलापूर - ४१३००१

शैक्षणिक पत्ता - अझीम प्रेमजी विद्यापीठ,

बंगलोर - ५६२१२५

मोबाईल - ९०२८७६९१८२

अभिप्राय

दिवाळी अंक वाचताना प्रथम दर्शनीच साक्षात भारतमाता आणि वीर सावकर यांचे दर्शन... केवळ अप्रतिम. हा अंक संग्रही ठेवण्यासारखा आणि वाचनीय असा आहे.

सौ. सहस्रबुद्धे, बंगलोर